

بررسی نگرش ساکنان شهر بندرعباس نسبت به تأثیرات گردشگری

مصطفی ظهیری نیا* - هدایت الله نیکخواه**

(تاریخ وصول: ۱۳۹۴/۸/۱ - تاریخ: ۹۵/۳/۲۲)

چکیده

صنعت گردشگری، امروزه به عنوان یکی از بخش‌های مهم در کشورهای توسعه‌یافته و در حال توسعه در نظر گرفته می‌شود. هدف این تحقیق بررسی نگرش ساکنان شهر بندرعباس نسبت به تأثیرات گردشگری می‌باشد. برای بررسی سنجش تأثیرات گردشگری از مدل آپ و کرامپتون^۱ (۱۹۹۸) استفاده شده است که تأثیرات گردشگری را از چهار جنبه اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی و محیطی مورد مطالعه قرار می‌دهد. برای انجام این تحقیق از روش پیمایش استفاده شده و ۳۹۰ نفر از شهروندان بندرعباس به صورت نمونه‌گیری خوشه‌ای و تصادفی انتخاب شده و سؤالات و گویه‌های مربوطه را پاسخ داده‌اند. نتایج تحقیق نشان داد که قوی‌ترین بُعد تأثیر گردشگری از نظر پاسخگویان، بُعد اقتصادی با میانگین (۳,۸۷) و بعد از آن بُعد فرهنگی با میانگین (۳,۶۱) در مرتبه دوم اهمیت قرار دارد. از سوی دیگر، میانگین تأثیرات منفی بیشتر مربوط به اثر اجتماعی با میانگین (۳,۳۸) و سپس بُعد محیطی با میانگین (۳,۳۱) بر اساس نظر مخاطبین می‌باشد. همچنین یافته‌های تحقیق نشان دادند که مردان نگرش منفی اجتماعی بیشتری نسبت به زنان در رابطه با تأثیر گردشگری دارند و همچنین ادراک محیطی آنها مثبت‌تر از زنان می‌باشد.

واژگان کلیدی: نگرش ساکنان، تأثیرات گردشگری، ابعاد گردشگری، ویژگی‌های فردی

* استادیار علوم اجتماعی دانشگاه هرمزگان، بندرعباس. ایران

** استادیار علوم اجتماعی دانشگاه هرمزگان، بندرعباس. ایران (نویسنده مسئول)

مقدمه

گردشگری پدیده‌ای است که از گذشته‌های دور مورد توجه جوامع انسانی بوده و برحسب نیازهای متفاوت اجتماعی و اقتصادی به پویایی خود ادامه داده است. گردشگری یکی از بخش‌هایی است که به دلیل تأثیرات مثبت اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی در حال تبدیل شدن به صنعت اول در جهان است، به طوری که بسیاری از کشورها با ایجاد زمینه‌ها و زیرساخت‌های مناسب درصدد بهره‌برداری از مزایای این صنعت هستند.

کشور ما نیز با توجه به برخورداری از توان و قابلیت‌های بالای گردشگری، می‌تواند سهم ارزنده‌ای در رقابت جهانی برای جذب منافع حاصله از این صنعت داشته باشد. اما باید توجه داشت که در برنامه‌ریزی و توسعه این صنعت، از رویکردی استفاده شود که بیشترین مزایا و کمترین اثرات منفی را به دنبال داشته باشد.

یوسفی پور (۱۳۷۹) در مطالعه‌ای با عنوان نقش صنعت گردشگری در توسعه اقتصادی ایران و راه‌های گسترش آن به مقایسه آماری بین درآمدهای گردشگری ایران و جهان پرداخته و نشان می‌دهد که سهم ایران از این درآمدها تنها یک درصد است و این امر حاکی از آن است که در برنامه‌های عمرانی و توسعه کشور به گردشگری توجه بسیار کمی شده است. علاوه بر این تراز درآمدی گردشگری در ایران نشان می‌دهد که از کسری زیادی برخوردار است و درآمدهای گردشگری حتی نیمی از هزینه‌های آن را پوشش نمی‌دهد.

واقعیت این است که توریسم و گردشگری وقتی می‌تواند در یک منطقه رشد و توسعه پیدا کند که ایستارها و نگرش و ادراک مردم در جهت توریسم توسعه یابد و این نکته به‌عنوان یک عامل مهم در شناخت استراتژی و اولویت‌های مدیریت توریسم باید در نظر گرفته شود. به‌طور کلی به نظر می‌رسد که ارتباط مستقیمی بین نگرش جوامع محلی نسبت به گردشگری و توسعه آن وجود دارد، به طوری که ساکنین محلی که گردشگران را خطری برای محیط طبیعی خود قلمداد می‌کنند با توسعه آن مخالفت می‌ورزند، اما جوامعی که گردشگران را به‌عنوان عاملی در جهت رشد و توسعه و حفظ محیط طبیعی خود می‌دانند از گردشگری و گردشگران استقبال می‌کنند. این واقعیت منجر به افزایش توجه به اثرات ادراک شده از توریسم بر مردم محلی در دو دهه اخیر شده است و به‌صورت گسترده‌ای به‌وسیله محققان رشته‌های مختلف مثل انسان‌شناسی، جغرافیا، اقتصاد و جامعه‌شناسی مورد مطالعه قرار گرفته است.

استان هرمزگان به‌عنوان یکی از مراکز تجاری مهم ایران همواره یکی از مقاصد اصلی گردشگران بخصوص در ایام زمستان و نوروز بوده است. آمارها نشان می‌دهد که هر ساله چندصد هزار نفر از شهرهای این استان و به‌خصوص بندرعباس بازدید می‌کنند. امروزه با توجه به

پیشرفت‌های به‌دست‌آمده در استان در زمینه خدمات رفاهی و شهری، توریست‌های بیشتری همه‌ساله به استان سفر می‌کنند و از خدمات تجاری، دریایی و طبیعی استفاده می‌کنند. از آنجایی که عامل مهم در توسعه گردشگری، نگرش‌ها و ادراک مردم منطقه نسبت به توریست و گردشگری می‌باشد تحقیق حاضر به دنبال بررسی این مسئله است که نگرش ساکنان شهر بندرعباس نسبت به تأثیرات اقتصادی، محیطی، فرهنگی و اجتماعی گردشگری را مورد مطالعه قرار دهد.

مبانی نظری تحقیق

طی چند دهه گذشته، مطالعات متعددی در زمینه سنجش دیدگاه‌ها و ادراکات ساکنان نسبت به اثرات گردشگری در جامعه میزبان انجام شده است. (فیروزجایی و همکاران، ۱۳۹۳؛ سجادی و احمدی (۱۳۹۲)، فیروزجایی و همکاران، ۱۳۸۹؛ خانی، ۱۳۸۸؛ سراسکانرود، ۱۳۹۰؛ تات اگلو^۱، ۲۰۰۲؛ مادریگال^۲، ۱۹۹۵؛ هرامبوپولز و پیزام^۳، ۱۹۹۶؛ آکیز و همکاران^۴، ۱۹۹۶؛ هرناندز و همکاران^۵، ۱۹۹۶؛ مسون و چینه^۶، ۲۰۰۰؛ اوروسکی و گرسوی^۷، ۲۰۰۴؛ لانگ و همکاران^۸، ۱۹۹۰؛ آلن و همکاران^۹، ۱۹۹۳؛ جانسون و همکاران^{۱۰}، ۱۹۹۴)

توسعه گردشگری به صورت چشمگیری به حسن نیت جامعه میزبان بستگی دارد و حمایت آن در توسعه و عملکرد موفقیت‌آمیز گردشگری، امری ضروری محسوب می‌شود (اوروسکی و همکاران^{۱۱}، ۱۹۹۷؛ ۳؛ اوروسکی و گرسوی^{۱۲}، ۲۰۰۴: ۲۶۹)

در این رویکرد، موفقیت هر پروژه گردشگری مستلزم شناخت و درک کیفیت حمایت جامعه میزبان می‌باشد. اساساً گردشگری یک فعالیت منبع پایه است و به جاذبه‌ها و خدمات وابسته است، اما درعین حال توسعه موفقیت‌آمیز آن مستلزم میهمان‌نوازی و استقبال از طرف جامعه میزبان نیز می‌باشد. به طوری که بدرفتاری، بی‌علاقگی و سوءظن جامعه محلی، نهایتاً به گردشگران منتقل خواهد شد و احتمالاً عدم تمایل گردشگران به بازدید مجدد از مقصدهای مذکور، را در پی خواهد داشت. بدین سان درک واکنش جامعه محلی و عواملی که بر روی این طرز تفکر تأثیر می‌گذارند، به منظور دستیابی به حمایت مطلوب جامعه روستایی از توسعه

1. Tatoglu
2. Madrigal
3. Harambopouls and Pizam
4. Akis et al.
5. Hernandez et al.
6. Mason and Cheyne
7. Jurowski and Gursoy
8. Long et al.
9. Allen, et al.
10. Johnson, et al.
11. Jurowski et al
12. Jurowski and Gursoy

گردشگری امری ضروری به شمار می آید (گرسوی و همکاران^۱، ۲۰۰۲: ۸۰).

اگر جامعه میزبان بر این باور باشد که توسعه گردشگری در حال تخریب محیط اجتماعی و فیزیکی آنها است و گردشگران عامل این روند هستند، ممکن است کیفیت تعاملات میان ساکنان و گردشگران دچار تنزل شود (رز^۲، ۱۹۹۲: ۱۵۷). در قالب چنین رویکردی، نگرش و گرایش ساکنین محلی نقطه فعالیت برنامه ریزی در گردشگری به حساب می آید و مشارکت آنان به عنوان کاتالیزوری در روند برنامه ریزی توسعه پایدار گردشگری مورد تأکید است (بَلَنک^۳، ۱۹۸۹: ۴).

نگرش ساکنین نسبت به گردشگری می تواند تحت تأثیر عواملی نظیر: وضعیت اقتصادی منطقه (جانسون و همکاران^۴، ۱۹۹۴: ۶۲۹)، یکپارچگی و انسجام اجتماعی جامعه محلی (مک کول و مارتین^۵، ۱۹۹۴: ۲۹) مجاورت و نزدیکی به کانون های گردشگری (مدرگال^۶، ۱۹۹۵: ۸۶) ترس از از بین رفتن هویت محلی، وسعت قلمرو، مدت زمان برقراری جریانات گردشگری یا سطح بلوغ گردشگری در قلمرو، شدت تراکم گردشگری در قلمرو (پیزام^۷، ۱۹۸۷: ۸) مرحله توسعه گردشگری (بلیزل و هوی^۸، ۱۹۸۰: ۸۳) شدت استفاده از منابع پایه و سطح علاقه مندی میزبان (گرسوی و همکاران^۹، ۲۰۰۲: ۱۰۴) و سن، زبان، روابط شخصی و محلی و طول اقامت ساکنین قرار بگیرد (بروگام و باتلر^{۱۰}، ۱۹۸۱: ۵۸۹). یکی از عوامل مؤثر بر نحوه نگرش ساکنان محلی شاخص نسبت گردشگران به ساکنین در ارتباط با ظرفیت تحمل قلمرو است به طوری که هر چقدر این نسبت افزایش می یابد نگرش ها و تصورات جامعه میزبان نسبت به گردشگری روبه منفی شدن می گذارد و نیاز به ارتقاء کیفیت محیط فیزیکی بیشتر حس می شود (لی و همکاران^{۱۱}، ۱۹۸۷: ۲۰).

اگر گردشگری برنامه ریزی شده و کنترل شده نباشد تأثیرات منفی، اثرات مثبت آن را کاهش می دهد. قیمت های کالا و خدمات به خاطر افزایش تقاضای توریست افزایش پیدا خواهد کرد (لی و وار^{۱۲}، ۱۹۸۶؛ هازبندز^{۱۳}، ۱۹۸۹). افزایش تقاضا برای خدمات، به خصوص در فصل توریستی ممکن است باعث افزایش کرایه ها و همچنین قیمت زمین برای ساختن خانه

1. Gursoy, et al
2. Ross
3. Blank
4. Johnson et al
5. McCool and Martin
6. Madrhgall
7. Pizam
8. Belisle and hoy
9. Gursoy et al
10. Brougham and Butler
11. Liu et al
12. Liu and War
13. Husbands

و هتل‌های جدید شود (پیزام^۱، ۱۹۷۸؛ وارتال^۲، ۱۹۸۵). درآمدهای حاصل از گردشگری معمولاً معمولاً به جیب مالکان زمین و تجار می‌رود درحالی‌که ساکنان از افزایش هزینه‌ها رنج می‌برند، این ممکن است به دلیل توزیع نادرست درآمد باشد (دوگان^۳، ۱۹۸۹). فرصت‌های شغلی جدید باعث تحریک مردم به مهاجرت در نواحی توریستی می‌شود و مسائل اجتماعی و فرهنگی جدیدی به دنبال خواهد داشت.

گردشگری ممکن است باعث تغییر تدریجی در ارزش‌ها، باورها و فرهنگ یک جامعه شود، ممکن است سبک زندگی مردم محلی را تغییر دهد (لباس، خوردن، سرگرمی‌ها و فعالیت‌های تفریحی و...). این تأثیر ممکن است به‌عنوان افزایش استانداردهای زندگی، مثبت تفسیر شود و همچنین درعین حال ممکن است به‌عنوان یک شاخص ضد فرهنگی به‌طور منفی ارزیابی شود (برونت و کورتنی^۴، ۱۹۹۹؛ دوگان^۵، ۱۹۸۹).

گردشگری می‌تواند در بازسازی هنر، صنایع دستی و فرهنگ محلی مشارکت کند و در شناسایی هویت و میراث فرهنگی کمک کند. علاوه بر این، بسیاری از مردم از فرهنگ‌های مختلف به‌واسطه توریسم دورهم جمع می‌شوند و مبادله فرهنگی را تسهیل می‌کنند (باری لی و همکاران^۶، ۱۹۹۰). علاوه بر تأثیرات فرهنگی، توریسم به‌عنوان یک عامل تغییر سیستم ارزش‌ها، رفتار فردی، روابط خانوادگی، سبک زندگی گروهی، رفتار اخلاقی و سازمان‌های محلی نقش تعیین‌کننده دارد. (آپ و کرامپتون^۷، ۱۹۹۸). تشدید مهاجرت از فرهنگ‌های مختلف، تضادهای اجتماعی را در یک منطقه ایجاد خواهد کرد. به‌طور کلی، تأثیر گردشگری بر روی زنان مثبت‌تر در نظر گرفته می‌شود که این امر دربرگیرنده آزادی بیشتر، فرصت‌های شغلی مناسب‌تر، آموزش بهتر و استانداردهای بالاتر زندگی همراه با افزایش درآمد خانواده می‌باشد.

گردشگری، همچنین ممکن است منجر به کاهش ارزش‌های اخلاقی، افزایش مصرف الکل و مواد مخدر و افزایش نرخ جرم و تنش در منطقه شود (لی یو و وار^۸، ۱۹۸۶؛ میل من و پیزام^۹، ۱۹۸۸). با توسعه گردشگری، روابط انسانی بیشتر تجاری می‌شود و روابط غیراقتصادی اهمیتش را در اجتماع از دست می‌دهد (دوگان^{۱۰}، ۱۹۸۹). جمعیت شهرهای کوچک توریستی به‌طور نسبی افزایش یافته و شلوغ می‌شود که این امر به‌خصوص در فصل توریستی باعث سروصدا، آلودگی و

1. Pizam
2. Varetal
3. Dogan
4. Brunt and Courteney
5. Dogan
6. Brayley etal
7. Ap and Crompton
8. Liu and War
9. Milman and Pizam
10. Dogan

ترافیک می‌شود و همچنین استفاده از مکان‌های عمومی مثل پارک، باغ‌ها، سواحل و سایر خدمات محلی برای ساکنین محدود می‌شود که گاهی اوقات باعث نگرش منفی نسبت به توریست می‌شود (رز^۱، ۱۹۹۲). از طرف دیگر شهرنشینی ایجاد شده به واسطه توسعه سریع توریسم ممکن است باعث افزایش خدمات دولتی و محلی مانند آتش‌نشانی، پلیس و امنیت شود (میل من و پیزام^۲، ۱۹۸۸). علاوه بر این تنوعی از فعالیت‌های رفاهی و تفریحی ممکن است در منطقه افزایش یابد.

تنوری مبادله اجتماعی بیان می‌کند که تصمیم ساکنان یک منطقه به حمایت از گردشگری به منافع و هزینه‌های گردشگری و پیامدهای اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و نگرانی‌های زیست‌محیطی بستگی دارد (آپ^۳، ۱۹۹۲؛ نان کو و رمکیسون^۴، ۲۰۱۱؛ یون و همکاران^۵، ۲۰۰۱؛ گرسوی و رادرفورد^۶، ۲۰۰۴). بر اساس این نظریه، اگر ساکنان درک کنند که به احتمال زیاد این مبادلات بدون تحمیل هزینه‌های غیرقابل تحمل و به نفع آنهاست، به حمایت و شرکت در مبادلات با بازدید کنندگان برای حمایت از گردشگری شرکت می‌کنند. با این حال، اگر ساکنان درک کنند که در توسعه گردشگری مبتنی بر جامعه هزینه‌های بیشتری از مزایای آن متحمل خواهند شد، به احتمال زیاد به مخالفت با این توسعه می‌پردازند (کیم^۷، ۲۰۰۲: ۳۹).

نگرش مردم نسبت به گردشگری ممکن است تحت تأثیر روند تحول و توسعه گردشگری در مقصد قرار گیرد. زمانی که گردشگری در مقصد رو به رشد خیلی زیاد است، ظرفیت برد اجتماعی به حد نهایی خود می‌رسد، در نتیجه، توسعه گردشگری برای ساکنان غیرقابل تحمل می‌شود (هرناندز و همکاران^۸، ۱۹۹۶: ۷۵۹). در این خصوص از عوامل مؤثر بر نحوه نگرش ساکنان محلی در ارتباط با میزان توسعه گردشگری، شاخص نسبت گردشگران به ساکنان در ارتباط با ظرفیت تحمل اجتماعی حوزه است به طوری که هر چقدر این نسبت افزایش می‌یابد، نگرش‌ها و تصورات جامعه میزبان نسبت به گردشگری روبه منفی شدن می‌گذارد و نیاز به، ارتقاء کیفیت محیط فیزیکی بیشتر حس می‌شود (لی و همکاران^۹، ۱۹۸۷: ۲۰). تحقیق حاضر از مدل شرما و دیر^{۱۰} (۲۰۰۹) و آپ و کرامپتون^{۱۱} (۱۹۹۸) برای سنجش چهار تأثیر توریسم و گردشگری شامل تأثیرات اقتصادی، زیست‌محیطی، اجتماعی و فرهنگی استفاده شده

1. Ross
2. Milman and Pizam
3. Ap
4. Nunkoo & Ramkissoon
5. Yoon et al
6. Gursoy & Rutherford
7. kim
8. Hernandez et al
9. Liu et al
10. Sharma and Dyeer
11. Ap and Crompton

است. از آنجا که مدل فوق با اهداف این تحقیق سازگار و مناسب می‌باشد و همانند بسیاری از تحقیقات انجام شده مانند^۱ چیون لو و همکاران (۲۰۱۲)، فیروزجایی و همکاران (۱۳۹۳)، فیروزجایی و همکاران (۱۳۸۹)؛ خانی و همکاران (۱۳۸۸)، کیم^۲ (۲۰۰۲) و تات اوگلو^۳ و همکاران (۲۰۰۲) برای سنجش ادراک و تأثیرات گردشگری از این مدل استفاده شده است. بر اساس این مدل تأثیرات گردشگری شامل:

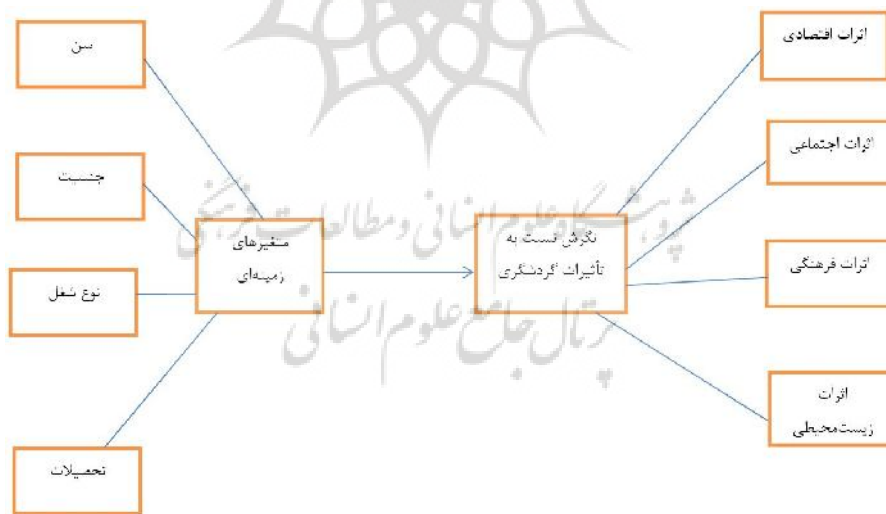
سنجش تأثیرات اقتصادی: برای سنجش تأثیرات اقتصادی از چهار بُعد فرعی، فرصت‌های شغلی، اخذ درآمد از گردشگران برای اقتصاد محلی و دولت، استانداردهای زندگی و هزینه‌های زندگی استفاده می‌شود.

متغیرهای تأثیر اجتماعی: شاخص‌های سنجش اندازه‌گیری تأثیرات اجتماعی به دو بُعد فرعی متفاوت، مسائل اجتماعی و خدمات محلی دسته‌بندی می‌شوند.

متغیرهای تأثیر فرهنگی: شاخص‌های سنجش اندازه‌گیری تأثیر فرهنگی گردشگری به سه بُعد فرعی متفاوت شامل، حفظ فرهنگ محلی، تخریب فرهنگ محلی و مبادله فرهنگی بین ساکنان محلی و توریست‌ها تقسیم می‌شود.

متغیرهای تأثیر زیست‌محیطی: شاخص‌های سنجش تأثیر زیست‌محیطی گردشگری به سه بُعد فرعی ایجاد آلودگی، تولید مواد زائد جامد و حفظ حیات وحش و اکولوژی تقسیم می‌شوند.

مدل تحقیق

1. Chiun Lo et al
2. Kyungmi Kim
3. ToToghlu et al

فرضیه‌های تحقیق

- به نظر می‌رسد نگرش پاسخگویان نسبت به تأثیرات گردشگری بر حسب جنسیت متفاوت باشد.
- بین سن پاسخگویان و نگرش آنها نسبت به تأثیرات گردشگری رابطه وجود دارد.
- بین میزان تحصیلات پاسخگویان و نگرش آنها نسبت به تأثیرات گردشگری رابطه وجود دارد.
- به نظر می‌رسد بین نوع شغل پاسخگویان و نگرش آنها نسبت به تأثیرات گردشگری رابطه وجود دارد.

روش تحقیق

با توجه به ماهیت موضوع تحقیق، روش تحقیق این مقاله، روش پیمایشی است. روش پیمایشی بر جمع‌آوری اطلاعات و بررسی آنها در بخش آمار توصیفی و بررسی روابط بین متغیرها استوار است. محققان در پژوهش‌های پیمایشی، جهت گردآوری اطلاعاتی درباره پیشینه، رفتارها، باورها و نگرش‌های تعداد زیادی از افراد، پرسشنامه‌ها یا مصاحبه‌های رسمی را به کار می‌برند. واحد تحلیل در تحقیق حاضر فرد است. در این پژوهش برای جمع‌آوری اطلاعات از پرسشنامه‌ای که بر اساس متغیرهای تحقیق تنظیم شده است، استفاده می‌شود. پرسشنامه، روش تثبیت شده برای جمع‌آوری داده‌ها در تحقیقات علوم اجتماعی است. (دیلمن، ۲۰۰۰)

جامعه آماری این تحقیق را کلیه شهروندان ۲۵ سال و بالاتر ساکن شهر بندرعباس تشکیل می‌دهند. بر اساس آخرین سرشماری عمومی نفوس و مسکن در سال ۱۳۹۰ جمعیت شهر بندرعباس ۴۴۸۸۶۱ نفر بوده است. و از این رقم، ۱۶۸۱۳۳ نفر بالای ۲۵ سال سن داشتند. برای تعیین حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران، و با در نظر گرفتن مسائلی مانند عدم همکاری افراد نمونه، محدودیت زمانی و افزایش هزینه‌ها، ۳۹۰ نفر از ساکنان بندرعباس شامل زن و مرد به‌عنوان نمونه تحقیق، پرسشنامه‌ها را به‌طور کامل تکمیل نمودند.

در این طرح از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای استفاده شده است، بدین ترتیب که بر اساس تقسیم‌بندی مناطق شهری، از بین مناطقی که بیشترین ارتباط با توریسم دارند ۱ یا ۲ منطقه، بر اساس حجم نمونه انتخاب و سپس در داخل هر منطقه به‌صورت نمونه‌گیری در دسترس با اعضای نمونه ساکن آن مناطق مصاحبه به عمل آمد.

اعتبار و روایی تحقیق

اعتبار

در تحقیق حاضر سعی شد با طراحی دقیق سؤالات و استفاده از پرسشگران کارآزموده و

آموزش دیده و یادآوری نکات لازم به آنان و استفاده از کدنامه دقیق و کدگذاری واحد، اعتبار سؤالات و نتایج تحقیق را افزایش دهیم. برای سؤالاتی که در قالب طیف هستند از آزمون آلفای کراباخ جهت تعیین اعتبار آنها استفاده شده است. بر اساس نظر گارسون (۲۰۰۹) مقدار آلفای حداقل (۰/۷۰) برای تعیین اعتبار سازه‌ها لازم است. مقدار آلفای کرونباخ محاسبه شده در این تحقیق (۰/۷۵) می‌باشد.

تحلیل عاملی^۱ متغیرهای تحقیق

تحلیل عاملی اثرات اقتصادی توریسم

به منظور بررسی روایی سازه اثرات اقتصادی توریسم، از تحلیل عاملی با چرخش واریماکس^۲ استفاده شد. هدف این گونه تحلیل عاملی، تبیین تعداد زیادی از متغیرها در تعداد محدودی عامل، بر اساس یک ساختار اصلی و در قالب مؤلفه‌های مشخص است. تناسب داده‌ها نیز از طریق آزمون‌های آماری کی. ام. او. و بارتلت^۳ مورد ارزیابی قرار گرفت. نتایج آزمون نشان داد که عامل‌های استخراج شده حدود ۷۸ درصد از واریانس را تبیین می‌کنند.

جدول ۱: نتایج و اجزاء تحلیل عاملی گویه‌های مربوط به اثرات اقتصادی

عامل	عناوین عامل‌ها	گویه‌ها	بار عاملی
اثرات اقتصادی	ایجاد فرصت‌های شغلی	توریسم و فرصت‌های شغلی ساکنان	.۶۶
		توریسم و مشاغل مطلوب برای ساکنین	.۶۹
		توریسم و ایجاد تنوعی از مشاغل	.۶۶
	اخذ درآمد از گردشگری	سودپری تجارت و کسب و کار محلی از توریسم	.۶۹
		توسعه گردشگری و سرمایه‌گذاری بیشتر در اقتصاد محلی	.۷۰
		توریسم و افزایش درآمد دستگاه‌های دولتی	.۵۰
	افزایش کیفیت زندگی ساکنان	افزایش کیفیت زندگی ساکنان به واسطه توریسم	.۶۰
		درآمد گردشگری و افزایش کیفیت راه‌ها و امکانات	.۴۶
		توریسم و بهبود وضع اقتصادی ساکنان	.۴۸
افزایش هزینه‌های زندگی	توریسم و افزایش قیمت‌ها	.۷۵	
	توریسم و افزایش قیمت املاک و مستغلات	.۸۱	
	توریسم و افزایش هزینه‌های زندگی ساکنان	.۷۱	
۰/۷۸ = کی. ام. ا. ۱۲۹۵/۷ = بارتلت ۰/۰۰۰ = سطح معنی داری			

1. Factor Analysis
2. Varimax rotation
3. Kaiser-Meyer-Olkin(KMO) and Bartlett

همچنین به منظور بررسی روایی سازه اثرات فرهنگی توریسم نیز، از تحلیل عاملی استفاده شده است. نتایج این آزمون نشان می‌دهد که عامل‌های استخراج شده حدود ۷۵ درصد از واریانس را تبیین می‌کنند.

جدول ۲: نتایج و اجزاء تحلیل عاملی گویه‌های مربوط به اثرات فرهنگی توریسم

عامل	عناوین عامل‌ها	گویه‌ها	بار عاملی	
اثرات فرهنگی	حفظ فرهنگ محلی	توریسم و افزایش درک مردم از فرهنگ خود	.۶۴	
		توریسم و زنده نگه‌داشتن فرهنگ و هویت محلی	.۷۰	
		توریسم و ایجاد تنوعی از فعالیت‌های فرهنگی	.۷۰	
	تخریب فرهنگ محلی	توریسم و تغییر سبک هنرها و صنایع دستی	.۵۴	
		توریسم و تشویق برای ترک فرهنگ سنتی	.۸۷	
		توریسم و اختلال در الگوهای رفتاری	.۸۴	
	مبادله فرهنگی بین ساکنان و توریست‌ها	توریسم و تقویت ارتباطات بین فرهنگی	.۶۷	
		توریسم و مبادله فرهنگی	.۶۴	
		توریسم و آشنایی با سایر فرهنگ‌ها	.۶۲	
۰/۷۵ = کی. ام. ا			۷۸۷/۶ = بارتلت	۰/۰۰۰ = سطح معنی‌داری

برای بررسی روایی اثرات اجتماعی توریسم نیز، از تحلیل عاملی استفاده شده است. جدول شماره ۳ نتایج این آزمون را نشان می‌دهد. همان‌گونه که مشاهده می‌شود، عامل‌های استخراج شده حدود ۸۱ درصد از واریانس را تبیین می‌کنند.

جدول ۳: نتایج و اجزاء تحلیل عاملی گویه‌های مربوط به اثرات اجتماعی توریسم

عامل	عناوین عامل‌ها	گویه‌ها	بار عاملی	
اثرات اجتماعی	افزایش مسائل و مشکلات اجتماعی	توریسم و کمبود امکانات برای ساکنان	.۷۸	
		توریسم و شلوغی مکان‌های تفریحی برای ساکنان	.۸۰	
		توریسم و افزایش مسائل اجتماعی	.۷۹	
	افزایش خدمات محلی	توریسم و افزایش فرصت‌های رفاهی برای ساکنان	.۸۵	
		توریسم و افزایش توجه به اماکن عمومی و خدماتی	.۸۱	
۰/۸۱ = کی. ام. ا			۱۴۵۶/۴ = بارتلت	۰/۰۰۰ = سطح معنی‌داری

برای بررسی روایی اثرات زیست‌محیطی توریسم نیز، از تحلیل عاملی با چرخش واریماکس استفاده شده است. جدول شماره ۴ نتایج این آزمون را نشان می‌دهد. همان‌گونه که مشاهده

می‌شود، عامل‌های استخراج شده حدود ۷۹ درصد از واریانس را تبیین می‌کنند.

جدول ۴: نتایج و اجزاء تحلیل عاملی گویه‌های مربوط به اثرات زیست‌محیطی گردشگری

عامل	عناوین عامل‌ها	گویه‌ها	بار عاملی
اثرات زیست‌محیطی	ایجاد آلودگی	توریسم و افزایش آلودگی محیطی	۸۳
		توریسم و ایجاد سروصدا	۸۳
		توریسم و آلودگی دریا و ساحل	۸۳
	تولید مواد زائد	توریسم و افزایش زباله	۸۰
		آلودگی محیط‌زیست	۷۲
	حفاظت از محیط‌زیست	توریسم و مشارکت در حفظ محیط طبیعی	توریسم و توجه به محیط‌زیست
توریسم و پوشش گیاهی			۷۰
			۷۰
		بار تلت = ۱۵۴۳/۶	۰/۰۰۰ = سطح معنی داری
		۰ کی.ام. ا	۰/۷۹

تجزیه و تحلیل داده‌ها

داده‌های جمع‌آوری شده از پاسخگویان بعد از کدگذاری با استفاده از نرم‌افزار آماری اس. پی. اس. مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها در پژوهش حاضر از شاخص‌های آمار توصیفی و آزمون‌های آمار استنباطی استفاده شده است. بدین منظور برای توصیف متغیرهای این پژوهش، از فراوانی مطلق، نسبی و تجمعی و آماره‌هایی چون نما، میانگین، انحراف معیار و میانه استفاده شده است. همچنین برای بررسی رابطه بین متغیرهایی مثل جنسیت و تأثیرات گردشگری از آزمون‌های آماری تی، برای بررسی تفاوت شغلی و تأثیرات گردشگری از آنوا^۱ و برای بررسی رابطه بین متغیرهایی مثل سن، تحصیلات و درآمد پاسخگویان و تأثیرات توریسم از ضریب همبستگی استفاده شده است.

یافته‌های تحقیق

بررسی تأثیرات گردشگری و ابعاد آن

اثرات گردشگری از دید ساکنان در چهار حوزه اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی و زیست‌محیطی در جدول زیر گزارش شده است. نتایج حاصل از مطالعات میدانی در این پژوهش بیانگر پیامدهای مثبت در بُعد اقتصادی، پیامدهای منفی زیست‌محیطی و اثرات بینابینی در بُعد فرهنگی و اجتماعی است.

1. Statistical Package for Social Sciences (SPSS)
2. ANOVA

جدول ۵: ارزیابی اثرات توریسم و گردشگری از دیدگاه ساکنین

ابعاد	نوع اثرات	ارزیابی اثرات توریسم			
		خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم
ابعاد اقتصادی	ایجاد فرصت‌های شغلی	۲۲,۱	۴۳,۸	۲۶,۹	۵,۹
	افزایش درآمدهای اقتصادی	۲۵,۶	۳۲,۱	۳۴,۴	۵,۴
	کیفیت زندگی ساکنان	۱۹	۲۹	۳۷,۲	۱۲,۱
	افزایش هزینه‌های زندگی	۲۸,۵	۲۴,۹	۳۵,۶	۹
ابعاد فرهنگی	حفظ فرهنگ محلی و سنتی	۱۵,۱	۳۳,۳	۳۷,۷	۱۱,۸
	مبادله فرهنگی بین ساکنان و گردشگران	۳۴,۱	۳۵,۶	۲۷,۲	۲,۳
	تخریب فرهنگ بومی	۱۲,۶	۱۳,۶	۳۸,۵	۲۹,۲
ابعاد اجتماعی	افزایش خدمات محلی	۱۸,۷	۲۰,۳	۴۳,۶	۱۶,۲
	ایجاد مشکلات اجتماعی	۱۷,۴	۲۲,۱	۴۳,۱	۱۴,۱
زیست محیطی	حفظ محیط زیست	۱۴,۴	۲۱,۸	۴۹	۱۳,۱
	تخریب محیط زیست	۹,۵	۱۷,۴	۳۱,۳	۳۳,۸

برای سنجش تأثیرات گردشگری در این تحقیق از مدل آپ و کرومپتون (۱۹۹۸) و شرما و دیر (۲۰۰۹) استفاده شده است. بر اساس این مدل، تأثیرات گردشگری در چهار بخش اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی و زیست محیطی و ابعاد آنها مورد سنجش قرار گرفته است.

تأثیرات اقتصادی گردشگری

اثرات مثبت و منفی اقتصادی یکی از مؤلفه‌های تأثیرگذار بر نگرش ساکنان نسبت به گردشگری می‌باشد. این مؤلفه با متغیرهایی مانند ایجاد فرصت‌های شغلی، افزایش درآمدهای ساکنان، کیفیت زندگی ساکنان و افزایش هزینه‌های زندگی مورد بررسی قرار گرفتند. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که متغیر ایجاد فرصت‌های شغلی توسط گردشگری و حضور گردشگران برای ساکنان حائز اهمیت زیاد بوده است. میانگین این متغیر (۳,۸۰) و انحراف معیار آن (۰,۸۹) گزارش شده است. این میانگین نشان می‌دهد که متغیر ایجاد فرصت‌های شغلی نسبت به سایر ابعاد تأثیرات اقتصادی اولویت بیشتری برای ساکنان داشته است. بررسی متغیر افزایش درآمدهای ساکنان توسط صنعت توریسم و گردشگری نشان می‌دهد که میانگین این متغیر بر روی طیف پنج‌قسمتی لیکرت (۳,۷۲) و انحراف معیار آن (۰,۹۸) می‌باشد به عبارت دیگر بیشتر پاسخگویان افزایش درآمدهای اقتصادی به واسطه حضور گردشگران را نسبتاً زیاد می‌دانند. یکی

از دلایل این امر تجاری بودن شهر بندرعباس و جزایر اطراف مانند قشم می‌باشد. کیفیت زندگی ساکنان به‌عنوان یکی دیگر از ابعاد تأثیرات اقتصادی توریسم در نظر گرفته شده است. محاسبه آماری این متغیر نشان می‌دهد که میانگین این متغیر (۳,۴۹) و انحراف معیار آن (۱) می‌باشد. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که بیشتر پاسخگویان اعتقاد دارند که توریسم باعث افزایش کیفیت زندگی آنها شده است. به‌عبارت دیگر می‌توان گفت که از جمله شاخص‌های کیفیت زندگی، داشتن شغل و درآمد می‌باشد و وقتی گردشگری و توریسم باعث ایجاد شغل و درآمد برای ساکنان شود کیفیت زندگی آنها نیز افزایش می‌یابد هرچند میانگین کیفیت زندگی به نسبت دو متغیر دیگر کمتر می‌باشد و به‌نوعی نشان‌دهنده نگرش نسبتاً متوسط نسبت به این بُعد از تأثیر اقتصادی می‌باشد.

افزایش هزینه‌های زندگی به‌عنوان تأثیر منفی اقتصادی توریسم در نظر گرفته شده است. میانگین این متغیر بر روی طیف لیکرت ۵ قسمتی، (۳,۶۸) و انحراف معیار آن (۱,۰۴) می‌باشد. مؤلفه‌های بعد هزینه‌های زندگی شامل، افزایش قیمت‌ها، افزایش قیمت زمین و مستغلات به‌واسطه حضور گردشگران و در مجموع افزایش هزینه‌های زندگی ساکنان در نظر گرفته شده است. در مجموع یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که بیشتر پاسخگویان افزایش هزینه‌های زندگی برای ساکنان به‌واسطه توریسم را زیاد می‌دانند.

تأثیرات فرهنگی

یکی دیگر از تأثیرات گردشگری بر اساس مدل آپ و کرومپتون (۱۹۹۸) و شرما و دیر (۲۰۰۹)، تأثیرات فرهنگی است که شامل سه بعد حفظ فرهنگ محلی، تخریب فرهنگ سنتی و مبادله فرهنگی بین ساکنان و توریست‌ها می‌باشد. بررسی متغیر حفظ فرهنگ محلی به‌واسطه توریسم نشان می‌دهد که میانگین این متغیر (۳,۴۷) و انحراف معیار آن (۰,۹۵) می‌باشد. یافته‌های تحقیق نشان داد که اکثریت پاسخگویان اعتقاد داشتند که توریسم و گردشگری می‌تواند باعث حفظ فرهنگ سنتی شود. در حقیقت جامعه میزبان با ارائه فرهنگ بومی و سنتی خود به گردشگران و احساس غرور ناشی از این فرهنگ و سنت‌ها ضمن جذب گردشگر بیشتر به حفظ و تقویت فرهنگ بومی خود کمک می‌کند.

یکی دیگر از ابعاد تأثیر فرهنگی گردشگری، مبادله فرهنگی ساکنان محلی با گردشگران می‌باشد. میانگین نگرش ساکنان نسبت به افزایش مبادله فرهنگی با توریست‌ها (۴) و انحراف معیار (۰,۸۸) می‌باشد. یافته‌های تحقیق نشان داد که ساکنان باور دارند که افزایش توریسم و گردشگری باعث تبادل فرهنگی و ارتقاء فرهنگی بین آنها و گردشگران می‌شود. به‌عبارت دیگر می‌توان گفت

که پاسخگویان افزایش مبادله فرهنگی به واسطه توریسم را در حد زیادی مثبت ارزیابی می‌کنند. یکی از جنبه‌های منفی تأثیر فرهنگی تضعیف یا تخریب فرهنگ سنتی و بومی است. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که میانگین این متغیر (۲,۹۷) و انحراف معیار آن (۱,۰۸) می‌باشد. به عبارت دیگر ساکنان چندان باور نداشتند که گردشگران باعث از بین رفتن و تخریب فرهنگ بومی می‌شوند. در توجیه این مسئله می‌توان اشاره کرد که چون فصل گردشگری و توریسم در بندرعباس محدود می‌باشد بنابراین ساکنان اعتقاد دارند که توریسم و گردشگری نمی‌تواند باعث تخریب فرهنگ بومی و محلی آنها شود. یافته‌های آماری نیز تأیید می‌کند که نگرش ساکنان در این باره در حد متوسط و کمتر از آن می‌باشد.

تأثیرات اجتماعی

یکی از جنبه‌های تأثیرات اجتماعی گردشگری، افزایش خدمات محلی می‌باشد. ساکنان باور دارند که به واسطه حضور گردشگران فرصت‌های رفاهی بیشتری برای آنها به وجود می‌آید. علاوه بر این مسئولان شهری و محلی برای خدمات‌رسانی بیشتر به گردشگران توجه بیشتری به اماکن عمومی و خدماتی نظیر پارک‌ها و غیره نشان می‌دهند که برای ساکنان هم قابل استفاده خواهد بود. به طور کلی می‌توان گفت که یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که نگرش پاسخگویان نسبت به افزایش خدمات محلی به واسطه تأثیر گردشگران بیش از حد متوسط می‌باشد.

تأثیر منفی اجتماعی توریسم و گردشگری، مربوط به مسائل و مشکلات اجتماعی ناشی از حضور گردشگران می‌باشد. ساکنان محلی اعتقاد دارند که در طول دوره گردشگری برای آنها مشکلات متعددی به وجود می‌آید. از جمله این مشکلات کمبود امکانات برای ساکنان، شلوغ بودن مکان‌های تفریحی و خدماتی، افزایش ترافیک و افزایش آسیب‌های اجتماعی مانند فحشاء، خرید و فروش مواد مخدر و الکل‌یسم می‌باشد که به دلیل تقاضای گردشگران در جامعه میزبان فراوانی بیشتری پیدا می‌کند. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که میانگین نگرش پاسخگویان نسبت به این متغیر (۳,۳۸) و انحراف معیار آن (۱) می‌باشد. به عبارت دیگر، به طور کلی می‌توان گفت که نگرش پاسخگویان نسبت به افزایش مشکلات اجتماعی به واسطه توریسم بیش از حد متوسط می‌باشد.

تأثیرات زیست‌محیطی

یکی از تأثیرات زیست‌محیطی گردشگری، حفاظت و نگه‌داری از محیط‌زیست می‌باشد. شاخص‌های این بُعد شامل مشارکت گردشگران در حفاظت محیط‌زیست و همچنین توجه بیشتر

مسئولین به و مردم به محیط‌زیست و حفاظت از آن می‌باشد. اما ساکنان در این زمینه نگرش ساکنان چندان مثبت نیست. میانگین نگرش ساکنان نسبت به حفظ محیط‌زیست به‌واسطه توریسم و گردشگری (۲,۸۶) و انحراف معیار آن (۱,۰۹) می‌باشد. یافته‌های تحقیق نشان داد که نگرش ساکنان نسبت به حفظ محیط‌زیست در حد متوسط به پایین بوده است. به عبارت دیگر، ساکنان نگرش چندان مثبتی نسبت به گردشگران در زمینه حفظ محیط‌زیست نداشته‌اند.

تأثیر منفی محیط‌زیست اشاره به تخریب محیط‌زیست به‌واسطه حضور گردشگران می‌کند. میانگین نگرش پاسخگویان نسبت به تخریب محیط‌زیست توسط گردشگران (۳,۳۳) و انحراف معیار آن (۰,۹۳) می‌باشد. ساکنان اعتقاد دارند که حضور گردشگران باعث تولید مواد زائد، افزایش آلودگی محیطی، آلودگی دریا و ساحل و افزایش زباله می‌شود. به‌طور کلی، ساکنان در حد متوسط به بالا اعتقاد دارند که محیط‌زیست توسط گردشگران و توریست‌ها تخریب می‌شود. به عبارت دیگر گردشگران تأثیر تخریبی بیشتری بر محیط‌زیست دارند.

میانگین تأثیرات گردشگری و ابعاد چهارگانه آن:

جدول ۶: میانگین و انحراف معیار تأثیرات مثبت و منفی گردشگری

ابعاد	اثرات مثبت		اثرات منفی	
	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار
اقتصادی	۳,۷۸	۰,۷۹	۳,۶۸	۱,۰۴
فرهنگی	۳,۶۱	۰,۸۷	۲,۹۷	۱,۰۸
اجتماعی	۳,۳۶	۱	۳,۳۸	۱,۰۳
محیطی	۲,۸۶	۱,۰۹	۳,۳۳	۰,۹۳

رابطه بین متغیرهای زمینه‌ای و نگرش نسبت به تأثیرات گردشگری

رابطه بین جنسیت و تأثیر اجتماعی منفی گردشگری

برای بررسی تفاوت تأثیرات گردشگری در ابعاد چهارگانه آن از آزمون تی استیودنت با نمونه‌های مستقل استفاده شد. از بین ابعاد توریسم فقط دو بعد تأثیرات اجتماعی منفی توریسم و تأثیرات مثبت محیطی با متغیر جنسیت رابطه معنادار نشان داد و میانگین سایر ابعاد بر حسب جنسیت پاسخگویان تفاوت معناداری نشان نداد. نتایج به‌دست آمده از آزمون تی، مقدار $t = 1/99$ و سطح معنی‌داری (۰/۰۴) بیانگر وجود تفاوت معنادار بین میانگین تأثیرات اجتماعی منفی توریسم بر حسب پاسخگویان زن و مرد است. با مقایسه میانگین‌ها در بین دو گروه (زنان با میانگین ۹/۵۶ و مردان با

میانگین ۱۰/۱۳) می‌توان نتیجه گرفت که نگرش مردان نسبت به تأثیرات اجتماعی منفی توریسم بیشتر از زنان است.

همچنین از آزمون تی استیودنت برای بررسی تفاوت میانگین نگرش ساکنان نسبت به تأثیر زیست‌محیطی مثبت توریسم بر حسب جنسیت آنها استفاده شده است. نتایج این آزمون نشان داد که تفاوت معناداری بین این نگرش پاسخگویان بر اساس جنسیت وجود دارد. مقدار تی (۲,۵۰) و سطح معنی‌داری آن (۰,۰۱) می‌باشد. مقایسه میانگین‌ها نشان می‌دهد که نگرش مردان (۱۰,۱۳) نسبت به تأثیرات مثبت محیطی توریسم بیشتر از زنان (۹,۴۸) می‌باشد. به عبارت دیگر، مردان بیشتر از زنان اعتقاد دارند که توریسم و گردشگری می‌تواند به حفظ محیط‌زیست کمک کند. یافته‌های تحقیق همسو با یافته‌های تات اگلو (۲۰۰۲)، لانگ و کایات (۲۰۱۱) ترکر و از ترک (۲۰۱۳)، فیروزجایی و همکاران (۱۳۹۳) و قدمی و همکاران (۱۳۸۹) می‌باشد که اعتقاد دارند نگرش ساکنان نسبت به تأثیرات توریسم بر حسب متغیر جنسیت متفاوت می‌باشد.

جدول شماره ۷: نتایج آزمون تی استیودنت تفاوت میانگین تأثیرات اجتماعی و محیطی توریسم بر حسب جنسیت

متغیر وابسته	جنسیت	N	میانگین	انحراف استاندارد	مقدار T	سطح معنی‌داری
تأثیرات اجتماعی منفی توریسم	مرد	۲۶۷	۱۳/۱۰	۶۳/۲	۹۹/۱	۰/۴
	زن	۱۲۳	۵۶/۹	۵۲/۲		
تأثیرات محیطی مثبت توریسم	مرد	۱۶۷	۱۰/۱۳	۲/۳۳	۲/۵۰	/۰۱
	زن	۱۲۳	۹/۴۸	۲/۵۲		

رابطه بین سن پاسخگویان و تأثیرات گردشگری

برای تعیین وجود رابطه همبستگی بین سن پاسخگویان و نگرش آنها نسبت به تأثیرات گردشگری از آزمون ضریب همبستگی پیرسون استفاده شده است. یافته‌های جدول نشان می‌دهد که بین نگرش پاسخگویان نسبت به تأثیرات اقتصادی مثبت، تأثیرات فرهنگی مثبت، تأثیرات اجتماعی منفی و تأثیرات محیطی منفی با سن پاسخگویان از لحاظ آماری رابطه معنی‌دار وجود دارد. بر اساس این نتایج، بین سن پاسخگویان و نگرش به تأثیر اقتصادی توریسم، رابطه مثبت و معنی‌دار وجود دارد. مقدار ضریب همبستگی در این رابطه $R=0.5$ می‌باشد. بر این اساس می‌توان نتیجه گرفت که هرچه سن افراد بیشتر باشد، نگرش آنها نسبت به تأثیرات اقتصادی مثبت توریسم بیشتر می‌باشد. این رابطه در سطح $0/05$ معنی‌دار می‌باشد. علاوه بر این، یافته‌های جدول نشان می‌دهد که بین نگرش پاسخگویان نسبت به تأثیرات فرهنگی مثبت توریسم و سن پاسخگویان هم

رابطه مثبت و معنی دار وجود دارد. مقدار ضریب همبستگی در این رابطه $R=0.13$ می باشد. این رابطه هم در سطح 0.05 معنی دار است. بر اساس این یافته ها، هرچقدر سن پاسخگویان بیشتر می شود نگرش آنها نسبت به تأثیرات فرهنگی مثبت توریسم هم بیشتر می شود. از دیگر یافته های این تحقیق می توان به وجود رابطه معنی دار و منفی بین سن پاسخگویان و نگرش آنها نسبت به تأثیرات منفی اجتماعی و محیطی می باشد. مقدار ضریب همبستگی برای تأثیرات اجتماعی منفی $R=-0.11$ و برای تأثیرات منفی محیطی $R=-0.15$ می باشد. این رابطه ها در سطح $Sig=0.05$ و $Sig=0.01$ معنی دار می باشد. بر این اساس می توان نتیجه گرفت که هرچقدر سن پاسخگویان بیشتر باشد نگرش آنها نسبت به تأثیرات منفی اجتماعی و محیطی هم کمتر می باشد. بنابراین افراد مسن کمتر باور دارند که توریست ها و گردشگران می توانند اثرات منفی اجتماعی و زیست محیطی داشته باشند. نتایج این یافته به وسیله تحقیقات پیشین که توسط تات اگلو (۲۰۰۲)، لانگ و کایات (۲۰۱۱) ترکر وازترک (۲۰۱۳) و فیروزجایی و همکاران (۱۳۹۳) حمایت می شود که اعتقاد دارند نگرش ساکنان نسبت به تأثیرات توریسم بر حسب متغیر سن پاسخگویان متفاوت می باشد.

جدول شماره ۸: نتایج آزمون همبستگی پیرسون بین سن پاسخگویان و تأثیرات گردشگری

تأثیرات محیطی منفی	تأثیرات اجتماعی منفی	تأثیرات فرهنگی مثبت	تأثیرات اقتصادی مثبت	ضریب همبستگی پیرسون
۱۵۸- ^{**}	۱۱۳- [*]	۱۳۹- ^{**}	۱۵۱- ^{**}	سن
۰۰۲	۰۳۷	۰۰۶	۰۰۳	سطح معنی داری
۳۸۵	۳۸۵	۳۸۵	۳۸۵	تعداد (N)

^{**} همبستگی معنی دار در سطح 0.01

^{*} همبستگی معنی دار در سطح 0.05

آزمون همبستگی بین میزان تحصیلات پاسخگویان و نگرش نسبت به تأثیرات گردشگری نشان داد که رابطه معنی داری بین این دو متغیر وجود نداشت. همچنین نتایج تحلیل واریانس بین نوع شغل پاسخگویان و نگرش نسبت به تأثیرات گردشگری نیز رابطه معنی داری نشان نداد.

نتیجه گیری

یافته های تحقیق نشان داد که از بین ابعاد چهارگانه تأثیرات گردشگری، بعد اقتصادی بیشترین تأثیر نسبت به سایر ابعاد دارد. به طوری که میانگین تأثیرات مثبت اقتصادی (۳,۷۸) در مقایسه با بعد تأثیرات مثبت فرهنگی با میانگین (۳,۶۱)، تأثیرات مثبت اجتماعی با میانگین (۳,۳۶) و تأثیرات

زیست محیطی با میانگین (۲,۸۶) می باشد. بنابراین یافته ها نشان می دهند که مهمترین جنبه و تأثیر گردشگری برای ساکنان شهر مسئله اقتصادی است. این امر می تواند به این دلیل باشد که با توجه به ویژگی های خاص بندرعباس و غالب بودن وجه تجاری آن، توریسمی که در این منطقه بیشتر اتفاق می افتد گردشگری تجاری است. در مرحله بعدی نگرش مردم این است که توریسم می تواند جنبه فرهنگی مثبت برای آنها داشته باشد. نگرش مردم نسبت به اینکه گردشگری می تواند باعث حفاظت از محیط زیست شود با میانگین (۲,۸۶) کمترین رتبه را در بین پاسخگویان داشته است. این نتایج با یافته های سایر محققان هماهنگ است و نشان می دهد که اولویت اقتصادی برای جامعه میزبان مهمترین عامل شکل دهنده در نگرش نسبت به گردشگری است.

از بین ابعاد تأثیرات اقتصادی، ایجاد فرصت های شغلی و افزایش درآمدهای اقتصادی برای جامعه میزبان مهمترین عوامل در شکل گیری نگرش مثبت نسبت به تأثیرات اقتصادی بوده اند. در حوزه تأثیرات فرهنگی، بُعد مبادله فرهنگی بین ساکنان و گردشگران با میانگین (۴) بیشترین تأثیر در نگرش مثبت نسبت به بُعد فرهنگی ایفا کرده است. در بُعد تأثیرات اجتماعی، از دید پاسخگویان تأثیرات منفی اجتماعی گردشگری با میانگین (۳,۳۸) بیشتر از تأثیرات مثبت اجتماعی با میانگین (۳,۳۶) بوده است. به عبارت دیگر پاسخگویان نگاه خوش بینانه ای نسبت به تأثیرات اجتماعی گردشگری نداشته اند. در حوزه تأثیرات زیست محیطی هم مانند تأثیرات اجتماعی، تأثیر منفی زیست محیطی گردشگری با میانگین (۳,۳۳) بیشتر از تأثیر مثبت آن با میانگین (۲,۸۶) بوده است. به عبارت دیگر می توان گفت پاسخگویان باور داشتند که گردشگری به محیط زیست بیشتر آسیب و صدمه وارد می کند تا اینکه در پی حفاظت از محیط زیست باشد. بنابراین می توان نتیجه گرفت که از بین ابعاد چهارگانه تأثیر توریسم، بر اساس نگرش پاسخگویان، ابعاد اقتصادی و فرهنگی بیشتر مثبت ارزیابی شده اند و ابعاد اجتماعی و زیست محیطی جنبه تأثیر منفی آنها برجسته تر برآورد شده است.

از دیگر نتایج تحقیق می توان به رابطه بین جنسیت پاسخگویان و تأثیر اجتماعی منفی گردشگری اشاره کرد. آزمون تی استیودنت بین جنسیت و تأثیرات گردشگری نشان داد که بین جنسیت پاسخگویان و تأثیرات اقتصادی و فرهنگی رابطه معنی داری وجود ندارد. اما میانگین تأثیرات اجتماعی منفی گردشگری در بین زنان و مردان متفاوت است و نگرش مردان نسبت به این تأثیرات بیشتر از زنان می باشد. همچنین میانگین تأثیرات مثبت زیست محیطی در بین زنان و مردان متفاوت است و مردان نگرش مثبت تری نسبت به زنان دارند.

یکی دیگر از یافته های تحقیق رابطه بین سن پاسخگویان و تأثیرات گردشگری بوده است. نتایج نشان می دهند که بین سن و نگرش نسبت به تأثیرات مثبت اقتصادی رابطه مثبت و

معنی داری وجود دارد. به عبارت دیگر هرچقدر سن پاسخگویان افزایش پیدا می کند نگرش آنها نسبت به اثر اقتصادی گردشگری مثبت تر می شود. در حوزه تأثیر فرهنگی نیز، نتایج نشان داد که رابطه مثبت و معنی داری در این زمینه وجود دارد. هرچه سن پاسخگویان بالاتر باشد، نگرش آنها نسبت به تأثیرات مثبت فرهنگی نیز بیشتر است. علاوه بر این، بین سن پاسخگویان و نگرش آنها نسبت به تأثیرات منفی اجتماعی و زیست محیطی رابطه منفی و معنی دار وجود دارد. در حقیقت می توان گفت که افراد جوان تأثیرات منفی اجتماعی توریسم و تأثیر منفی در حوزه محیط زیست را به دلیل دانش و آگاهی بیشتر درک می کنند.

پیشنهادها

تهیه بروشورها و پوستره‌های تبلیغاتی در زمینه‌های پاک نگه داشتن محیط زیست در منطقه و آگاه سازی گردشگران از فواید آن و مضرات آلودگی و هم چنین فراهم آوردن سطل های زباله در فواصل نزدیک به هم در محل های اسکان مسافران به خصوص در سواحل.

تشکیل NGOها به خصوص در حوزه گردشگری و محیط زیست می تواند کمک زیادی در تعامل بین جامعه میزبان و مهمان جهت پایداری گردشگری و تقویت نقاط قوت و کاهش تضاد و اثرات منفی بین ساکنان و گردشگران نماید.

آماده سازی ذهنی و اجتماعی و آموزش جامعه میزبان در جهت شناخت هویت و ارزش های فرهنگ بومی و استفاده از مشارکت های مردمی برای معرفی تاریخ و فرهنگ شهر

سازماندهی و برقراری ارتباط میان سازمان ها و بنگاه های مرتبط با گردشگری با هدف ارتقا کیفی خدمات با بهره گیری از توان سازمان های غیردولتی مثل اتحادیه ها، صنوف، شوراهای اسلامی شهرها و تأسیس تعاونی های گردشگری.

تشکیل کمیته گردشگری، موانع و راهکارها و انجام تحقیقات گوناگون به منظور پیدا کردن راه های جلب بیشتر گردشگر و بررسی اثرات گوناگون گردشگری بر جامعه میزبان.

منابع

- الوانی، مهدی و دهدشتی شاهرخ، زهره (۱۳۷۳). اصول و مبانی جهانگردی - معاونت اقتصادی و برنامه ریزی بنیاد مستضعفان و جانبازان انقلاب اسلامی.
- ریچارد شارپلی، جولیا (۱۳۸۰). گردشگری روستایی. ترجمه رحمت الله منشی زاده و فاطمه نصیری. نشر منشی.
- رضوانی، محمدرضا (۱۳۸۷). توسعه گردشگری روستایی با رویکرد گردشگری پایدار. تهران: انتشارات دانشگاه تهران
- سراسکانرود، محمد اکبرپور، رحیمی محسن و محمدی فاضل (۱۳۹۰). سنجش تاثیرات گسترش گردشگری بر ابعاد توسعه پایدار مطالعه موردی: شهرستان هشتروند. فصلنامه برنامه ریزی منطقه ای، سال اول، شماره سوم
- سجادی اشرف و احمدی فاطمه (۱۳۹۲). ارزیابی اثرات گردشگری روستایی شهرستان فومن از دیدگاه جامعه روستایی. فصلنامه علمی پژوهشی مطالعات مدیریت گردشگری سال هشتم شماره ۲۳
- خانی، فضیله و قاسمی وسمه جانی، ابوطالب و قنبری نسب، علی (۱۳۸۸). بررسی اثرات گردشگری ساحلی با تکیه بر نظر سنجی از خانوارهای روستایی (مطالعه ی موردی: روستای چمخاله، شهرستان لنگرود). فصلنامه علمی پژوهشی جغرافیای انسانی - سال اول، شماره چهارم.
- فیروزجایی، ناصر علیقلی زاده و قدمی مصطفی و رمضان زاد لسبویی، مهدی (۱۳۸۹). نگرش و گرایش جامعه میزبان به توسعه گردشگری در نواحی روستایی نمونه مورد مطالعه: دهستان گلیجان، شهرستان تنکابن. پژوهش های جغرافیای انسانی، شماره ۷۱
- فیروزجایی، ناصر علیقلی زاده و رمضان زاد لسبویی، مهدی و اسمعیلی، مجید (۱۳۹۳). سنجش نگرش و گرایش جامعه میزبان به توسعه گردشگری در نواحی روستایی مناطق بیابانی و کویری (مطالعه موردی: نواحی روستایی شهرستان خور و بیابانک). مطالعات جغرافیایی مناطق خشک، سال پنجم، شماره هجدهم
- قدمی مصطفی، فیروزجایی ناصر علیقلی زاده و رمضان زاد لسبویی مهدی (۱۳۸۹). بررسی نقش گردشگری در تغییرات کیفیت زندگی مقصد (نمونه مورد مطالعه: دهستان کلارآباد، شهرستان تنکابن، مازندران) مجله مطالعات اجتماعی ایران، شماره ۱۱
- لس لومسدن (۱۳۸۰). بازاریابی گردشگری. مترجم: محمدابراهیم گوهریان - دفتر پژوهشهای فرهنگی. چاپ اول. سال ۱۳۸۰
- یوسفی پور، غلامرضا (۱۳۷۹). نقش صنعت گردشگری در توسعه اقتصادی ایران و راههای گسترش آن. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه امام صادق (ع).

- Akis, S., N. Peristianis, and J. Warner (1996). Residents' Attitudes to Tourism Development: The Case of Cyprus. *Tourism Management* 17:481-494.
- Allen, L. R., P. T. Long, R. R. Perdue, and S. Kieselbach (1988). The Impact of Tourism Development on Resident's Perception of Community Life. *Journal of Travel Research* 27(1): 16-21.
- Allen, L. R., Hafer, H. R., Long, P. T., & Perdue, R. R. (1993). Rural residents' attitude toward recreation and tourism development. *Journal of Travel Research*, 31, 27-33.
- Ap, J. (1992). Residents' Perception on Tourism Impacts. *Annals of Tourism Research* 19(4), 665-690.
- Ap, J., and J. L. Crompton (1998). Developing and Testing a Tourism Impact Scale. *Journal of Travel Research* 37(2):120-130.
- Belisle, F. J., and D. R. Hoy (1980). The Perceived Impact of Tourism by Residents: A Case Study in Santa Marta, Columbia. *Annals of Tourism Research* 7:83-101.
- Brayley, R. & Var, T. (1990). Canadian Perception of Tourism's Influences on Economic and Social Conditions. *Annals of Tourism Research* 16(4), 578-582
- Burns, P. and Holden, A. (1995). *Tourism: A New Perspective*, Prentice Hall (London and New York).
- Butler, R. W. (1980). The Concept of a Tourist Area Cycle of Evolution: Implications for Management of Resources. In: S. Williams (Ed.), *Tourism: Critical Concepts in the Social Sciences, Volume 3: Tourism, Development and Sustainability*. London: Rutledge, pp. 143-152
- Blank, U. (1989). *The Community Tourism Industry Imperative; The Necessity. The Opportunities, Its Potential*. Venture Publishing. State College, PA.
- Brunt, Paul and Courtney, 1999, Host Perceptions of Socio-cultural Impacts; *Annals of Tourism Research*; Vol.26; No.3
- Chen, J. S. (2001). Assessing and Visualizing Tourism Impacts from Urban Residents' Perspective. *Journal of Hospitality and Tourism Research* 25(3), 235-250.
- Chiun Lo, May, Azlan Mohamad, Abang, Songan Peter and Yeo Alvin W.(2012). Rural Tourism Positioning Strategy: A Community Perspective. *International Conference on Economics Marketing and Management*, Singapore
- De Kadt, E. (1979). Tourism passport to development?: *Perspectives on the social and cultural effects of tourism in developing countries*. New York/London: Oxford University Press.
- Dillman, D. (2000). *Mail and Internet surveys: The tailored design method*. (2nd ed). New York: John Wiley & Sons.
- Dogan, H. (1989). Forms of adjustment: Socio-cultural impacts of tourism.

Annals of Tourism Research. 16(2): 216-236.

- Gursoy, D., Jurowski, C., & Uysal, M. (2002). Resident attitudes: a structural modeling approach. *Annals of Tourism Research*, 29, 79-105.
- Gursoy D and Rutherford D (2004). Host attitudes toward tourism. An improved structural model. *Annals of Tourism Research* 31(3): 495-516
- Haralambopoulos, N. & Pizam, A. (1996). Perceived Impact of Tourism: the Case of Samos. *Annals of Tourism Research* 23(3), 503-526
- Hernandez, S. A., Cohen, J., & Garcia, H. L. (1996). Residents' attitudes towards and instant resort enclave. *Annals of Tourism Research*, 23(4), 755-779.
- Husbands, W. 1989. Social status and perception of tourism in Zambia. *Annals of Tourism Research*. 16: 237-253
- Johnson, J. D., Snepenger, D. J & Akis, S. (1994). Residents' Perceptions of Tourism Development. *Annals of Tourism Research* 21(3), 629-642
- Jurowski, C., Uysal, M. & Williams, D. R., (1997). A Theoretical Analysis of Host Community Resident Reactions to Tourism. *Journal of Tourism Research*. 36 (2), 3-11.
- Jurowski C and Gursoy D (2004). Distance effects on residents' attitudes toward tourism. *Annals of Tourism Research* 31(2): 296-312.
- Kim, (2002). *The effects of tourism impacts upon quality of life of residents in the community*, Dissertation submitted to the faculty of the Virginia polytechnic Instituted and State University in partial fulfillment of the requirements for there degree of doctor of philosophy.
- King, B., Pizam, A. & Milman, A. (1993). Social Impacts of Tourism: Host Perceptions. *Annals of Tourism Research* 20(4), 650-665.
- Lepp, A. (2007). Residents' attitudes towards tourism in Bigodi village, Uganda. *Tourism Management*, 28, 876e885.
- Liu, J., & Var, T. (1986). Residential attitudes toward tourism impact in Hawaii. *Annals of Tourism Research*, 13(2), 193-214
- Liu, J. C., Sheldon, P. J., & Var, T. (1987). Resident perception of the environmental impacts of tourism. *Annals of Tourism Research*, 14, 17-37.
- Long, P., Perdue, R. and Allen, L. (1990). Rural resident tourism perceptions and attitudes by community level of tourism. *Journal of Travel Research*, Vol. 28 No. 3, pp. 3-9.
- Nunkoo, R. & Ramkissoon, H. (2010). *Small Island Urban Tourism: A Residents' Perception*. *Current Issue in Tourism* 13(1), 37-60.
- Madrigal, R. (1995). Residents' Perceptions and the Role of Government. *Annals of Tourism Research* 22:86-102.
- Mason, P.; Cheyne, C. (2000). Residents' attitude to proposed tourism development. *Annals of Tourism Research*. 27: 391-411.

- McCool, S. F., and S. R. Martin (1994). Community Attachment and Attitudes toward Tourism Development. *Journal of Travel Research* 32(3):29-34
- Milman, A., and A. Pizam (1988). Social Impacts of Tourism on Central Florida. *Annals of Tourism Research* 15:191-204
- Pizam, A. (1978). Tourist Impacts: The Social Costs to the Destination Community as Perceived by its Residents. *Journal of Travel Research* 16(4):8-12.
- Ross, G. (1992). Resident Perceptions of the Impact of Tourism on an Australian City. *Journal of Travel Research* 30(3):13-17.
- Sharma, B., & P. Dyer. (2009). Residents' involvement in tourism and their perceptions of tourism impacts. *Benchmarking: An International Journal* 16(3):351-371
- Sharpley, Richard (2000). "Tourism and Sustainable Development: Exploring the Theoretical Divide." *Journal of Sustainable Tourism*, 8 (10): 1-19.
- Tatoglu Ekrem, Erdal Fuat, Özgür Huseyin, Azakli Sedat(2002). Resident perception of the impact of tourism in a Turkish resort town. *International Journal of Hospitality & Tourism Administration*; 3(3):79-100.
- Tosun, C. (2002). Host perceptions of impacts: a comparative tourism study. *Annals of Tourism Research*, 29, 231-253.
- Turker , Nuray and Öztürk ,Sevgi (2013). Perceptions of Residents Towards The Impacts of Tourism in the Küre Mountains National Park, Turkey. *International Journal of Business and Social Science*, Vol. 4 No. 2
- Tsartas,Paris(1992). Socioeconomic impacts of tourism on two Greek isles *Annals of Tourism Research*. Vol. (19).
- Yoon, Y., Gursoy, D., & Chen, J. S. (2001). Validating a tourism development theory with structural equation modeling. *Tourism Management*, 22(4), 363e372.
- Var, T., Kendall, K. W. and Tarakcioglu, E. (1985). Resident attitudes towards tourists in a Turkish resort town. *Annals of Tourism Research*, 12 (4): 652-658

پښتونستان ښار
پښتونستان ښار
پښتونستان ښار